

Asia: VN/1195/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

-

1 §

-

3 §

-

8 c §

-

8 d §

-

8 e §

-

8 f §

-

8 g §

-

18 a §

-
18 b §

-
18 c §

-
18 d §

-
Lausunnonantajia pyydetään lausumaan siitä, onko työmarkkinoilla kohdattu ongelmia suojelutyöhön liittyen.

-
Onko hätätyötä koskevaa sääntelyä tarpeen muuttaa ottaen huomioon lakiehdotukset ja jos on, millä tavalla?

Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue (työsuojeluviranomainen) kiittää Työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua asiassa. Lausunto on muodostettu yhdessä kaikkien työsuojelun vastuualueiden kanssa ja edustaa näin kaikkia työsuojeluviranomaisia.

Työsuojeluviranomainen suhtautuu neutraalisti esitettyihin muutoksiin ja lausuu sen toimivaltaan kuuluvan lainsäädännön alaisista asioista. Lausunto keskittyy hätätyösäännöstä koskevaan kysymykseen.

Työtaistelutilanteet hätätyösäännöksen valossa

Työtaisteluiden merkitys hätätyöilmoituksissa on kasvanut 2020-luvulla. Vuonna 2022 noin puolet (21 kpl) ilmoituksista liittyi työtaistelutilanteisiin ja vuosina 2023-24 suhteellinen osuus on pysynyt saman kaltaisena, vaikka määrä on ollut vähäisempi, oletettavasti työmarkkinatilanteesta johtuen. Vuoden 2022 ilmoitusten määrässä korostuivat terveydenhuollon ilmoitukset, kun taas 2023-24 ilmoitukset ovat tulleet pääsääntöisesti teollisuuden alalta.

Ilmoitusten tilanteet voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään. Tyypillisin tilanne on yli-työkielto. Yrityksen ”normaalijan” varautuminen on joko perustunut varallaolojärjestelmään tai niin laajaan osaamispooliin ja ylityöhalukkuuteen, ettei varallaoloa ole katsottu tarpeelliseksi järjestää. Ylityökiellon aikana hätätyötä on teetetty joko tavanomaisten sairauspoissaolojen aiheuttaman henkilövajeeseen tai säännönmukaisesti toistuvaan laitteiston rikkoutumiskorjauksiin.

Terveydenhuoltoalan tilanteet puolestaan liittyvät kahtaalta joko ylityökiellon aikaisiin sairastumisaaltoihin (covid -19, norovirus ym.) tai lakon suojelutyönaikaisiin äkillisiin muutoksiin esimerkiksi suojelutyöhön suunnitellun henkilön sairastuessa.

Oikeudelliset haasteet

Työsuojeluviranomainen on pyytänyt lausuntoa työneuvostolta työtaisteluiden vaikutuksista hätätyösäännöksen soveltumiseen liittyen. Lausuntopyyntö oli moniosainen. Työ-neuvosto antoi lausuntonsa 12.12. 2022 (TN 1492-22). Sinänsä työneuvoston kanta oli linjakas, kun se totesi, ettei lakko tai työtaistelutoimi itsessään voi olla hätätyön perusteena, jos se on ajallaan ilmoitettu tai työnantajan on tullut muutoin ymmärtää työtaistelun alkavan. Tosiasiassa harkinta asiassa on monitahoisempaa.

Oikeudellisen päättelyketjun haasteet liittyvät kahteen säännöksen – tai paremminkin lausunnon tulkinnan – kohtaan. Ensinnäkin käytännössä epäselväksi jää edelleen se, tuleeko hätätyötä, sen perustetta, arvioida vasta, kun hätätyölle on työaikalainsäädännöstä poikkeamista varten tarve. Toisin sanoen syntyykö hätätyötä vasta, kun työnantajalla on tarve poiketa lepoajoista ja ylityösuostumuksesta eli kun kyse on säännöllisen työajan ulkopuolella tehtävästä työstä vai työneuvoston tulkinnan tavoin jo silloin, kun hätätyön edellytykset ovat käsillä säännöllisenä työaikana. Tällä on erityisesti merkitystä lakkotilanteessa, kun kyse ei ole työaikalaisista poikkeamisesta. Todettakoon, että tulkinta ei myöskään aivan ole sanamuodon mukainen ”Hätätyötä saa teettää säännöllisen työ-ajan lisäksi vain - -”

Työsuojeluviranomainen ymmärtää työneuvoston perustelut viranomaiskontrollin mahdollisimman varhaisesta vaiheesta, mutta katsoo samalla, että tulkinta on loogisessa ristiriidassa säännöksen muun tulkinnan kanssa, kun otetaan huomioon, että suurin osa ilmoitetuista hätätöistä perustuu tilanteeseen, joita pystytään suorittamaan säännöllisenä työaikana ilman ongelmia. Tämä johtaa käytännössä siihen, että koska ilmoituksia säännöllisen työajan kuluessa sattuneista häiriöistä (laiterikot, vuodot, poissaolot) ei ilmoiteta työsuojeluviranomaiselle, korostuu ilmoituksissa merkittävästi haasteet työvoiman saatavuudessa. Työvoiman saatavuuden haasteisiin ilmoitusharkinnan selvittelytyö onkin näissä tapauksissa kohdistunut.

Kun työnantaja kokee hätätyön tarvetta tilanteissa, joissa sinänsä muutoin selvittää normaalilla – arvioidenkin mukaan kohtuullisen oikeasuhtaisella varautumisella – näyt-täytyy työtaistelu yksittäisenä erityispiirteenä varsinkin toimialoilla, joihin liittyy joko lupa- tai ammattitaitovaatimuksia. Todettakoon, että hätätyötä teetetään verrattain harvoin tehtävissä, joihin ei liity erityistä ammattitaitoa vaativia työtehtäviä. Kun ajatellaan hätä-työsäännöksen muuta ratkaisukäytäntöä, on tulkinnassa havaittavissa eräänlaista koko-naisarviointia. Työneuvosto on lausunnoissaan todennut, että rajatapauksissa hätätyön edellytysten täyttymistä joudutaan arvioimaan yhtenä kokonaisuutena (TN 1095-81). Jos siis hätätyön syy ei ole ollut täysin ennalta arvaamaton tai siihen on voitu joillakin toimenpiteillä varautua, toiminnan keskeytyksen on vahinkoseurauksineen oltava mittasuhteiltaan huomattava, jotta hätätyön teettäminen olisi sallittua (TN 1304-94).

Näin ollen työtehtävissä, joiden tekemättä jättäminen aiheuttaisi merkittävän seurausuhan kuten ihmishengen menettämisen tai mahdollisuuden suuronnettomuuteen tai merkittävään ympäristön vahingoittumiseen, on saattanut oikeuttaa hätätyön myös työ-taistelutilanteessa, vaikka varsinainen ennalta arvaamaton tilanne ei olekaan tavaton, mutta varautuminen on ollut mahdotonta henkilöstön saatavuuden häiriön vuoksi. Toi-nen ongelmallinen tulkinta liittyy siihen, että työneuvosto on lausunnossaan todennut, etteivät perusteet kumuloidu eli että ennalta arvaamattoman tilanteen arviointi ei madallu käynnissä olevan työtaistelun vuoksi, mutta huomioiden edellä lausuttu, vaikuttaa se to-siasiallisesti ratkaisuiden lopputulokseen.

Työsuojeluviranomainen katsoo, että oikeustilan ja viranomaiskäytännön kannalta on keskeistä, että työtaistelutilanteiden (ylityökielto ja lakko) osalta lainsäätjä ottaa nimen-omaisen kannan, koska asiassa sinänsä mahdollinen rikosoikeudellinen tie ei liene tarkoituksenmukainen epäselvän oikeustilan selkeyttämiseksi. Epäselvyyksien välttämiseksi todettakoon, että työaikarikkomusmahdollisuus on silti ensiarvioisen tärkeä sen ennalta estävän luonteen vuoksi tilanteissa, joissa hätätyötä on teetetty ilmeisen perusteetta.

Oikeusministeriötä pyydetään lausumaan erityisesti ehdotettaviin säännöksiin liittyvistä prosessuaalisista kysymyksistä (ml. oikeudenkäymiskaaren ja ulosottokaaren säännösten soveltuminen), ehdotettavien säännösten nojalla oikeudenvastaisesta työtaistelusta aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen liittyvistä kysymyksistä (vahingonkorvauslain soveltuminen) sekä kaksoisrangaistavuuden kiellon soveltumisesta tilanteessa, jossa työtaistelu olisi sekä työrauhavelvollisuuden vastainen että ehdotettavien säännösten nojalla oikeudenvastainen.

-

Asianajajaliittoa pyydetään lausumaan erityisesti ehdotettaviin säännöksiin liittyvistä prosessuaalisista kysymyksistä.

-

Eriksson Aki
Lounais-Suomen aluehallintovirasto - Työsuojelun vastuualue